

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CLXXXVIII. De differentia religionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

A QVAESTIO CLXXXVIII.

Super Quaestio. 188. Artic. primum.

De differentia religionum, in octo articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de differentia religionum. Et circa hoc quatuor octo.

Primo, Vtrum sint diuersae religiones, uel una tantum.

Secundo, Vtrum aliqua religio institui possit ad operam actiuam.

Tertio, Vtrum aliqua religio possit ordinari ad militandum.

Quarto, Vtrum possit institui aliqua religio ad predicandum, & huiusmodi opera exercenda.

Quinto, Vtrum possit institui aliqua religio institui ad studium scientiarum.

Sexto, Vtrum religio quae ordinatur ad uitam contemplatiuam, sit potior ea quae ordinatur ad uitam actiuam.

Septimo, Vtrum habere aliquid in communi diminuat de perfectione religionis.

Octauo, Vtrum religio solitariorum sit preferenda religioni in societate uiuentium.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sit tantum una religio.

AD PRIMUM sic proceditur.

Vi, quod non sit nisi una tantum religio. In eo, quod totaliter, & perfecte habet diuersitas esse non potest, propter quod non potest esse nisi unum primum summum bonum, ut in 1. habitum esse sicut Gregorius dicit super Ezechiel, cum quod oecum quod habet, oecum quod uiuit, oecum quod sapit, omnipotenti Deo uouerit, holocaustum est, sine quo religio esse non dicitur. ergo uidetur quod religiones non sint multae, sed una tantum.

2. Praeterea. Ea quae in essentialibus conueniunt, non diuersificantur nisi per accidens: sed sine tribus uotis essentialibus religionis non est aliqua religio, ut supra habitum est. ergo uidetur quod ipsae religiones specie non diuersificantur, sed solum per accidens.

3. Praeterea. Status perfectionis conuenit & religiosi & episcopi, ut supra habitum est: sed episcopatus non diuersificatur specie, sed est unus ubicumque fuerit. Vnde Hieronymus dicit ad Alexandrum episcopum. Vbi cum fuerit episcopus siue Romae, siue Engubio, siue Constantino poli, siue Rhegio, eiusdem meriti est, eiusdem & sacerdotij, ergo pari ratione una sola est religio.

4. Praeterea. Ab Ecclesia tollendum est omne id, quod confusione. Secunda Secunda S. Thomae.

In ar. 1. q. 188. aspicitur in corpore articuli quod perfectio charitatis est religio, quae praeualter consistit in actu interiori charitatis, quae tamen per exteriores actus charitatis diffunditur, finis religionis diuersificatur non solum penes distinctionem dilectionis Dei, uel proximi, sed etiam penes diuersitatem actuum exteriorum, quibus diligitur proximus, ut sunt diuersa opera misericordiae. Et propterea in littera diuersitas religionum ex parte diuersitatis finis declaratur ex diuersitate operum misericordiae, dum dicitur. Si una ad hospitalitatem, alia ad redimendos captiuos &c. ordinetur. In eodem articulo in responsione ad quartum, dubium occurrit. An sine licentia apostolica sedis institueretur aliquae personae collegialiter uiuentes in communi, iuxta regulas personarum tertij habitus proficantur tria uota. scilicet castitatis, paupertatis, & obedientiae, sint institutio res nouae religionis, & consequenter peccent, ac puniendi sint ut institutores nouae religionis absque licentia apostolica. Et est ratio dubij, quia collegium sic profectiuum est collegium religionis personarum, ac per hoc est ibi aliqua una religio. Quia persona religiosa, est aliquid quae religione religiosa: sed non est ibi aliqua antiqua religio, ut patet, ergo est ibi noua religio, ac per hoc eius institutio est institutio nouae religionis. In oppositum est, quia instituites, & seruantes haec sine ulla apostolica licentia, arbitrantur se magni obsequij praestare Deo, & uiri religiosi non igno- rantes, omnique ueneratione digni apparere. Ad hoc dicitur, quod quia poenae non sunt extendenda, id in huiusmodi inhibitionibus, proprietate uidetur seruanda nominum. Et ideo cum appellatione religionis proprie intelligatur status personarum, tria uota io-

In ar. 6. cor. 10.

Q. 6. art. 2. 3. & 4. Item. 20. in ter. med. & seqm.

Q. 186. ar. 6. & 7.

Q. 184. ar. 5. Referatur di. 23. c. Legimus in E. 6. tom. 1. Alias Euzadram.

Iemnia emit eum, & in proposito uota q ab huiusmodi mulierib. sic emittuntur, si u tantum uota simplicia. & non solemnia, ut declarauit est per Bonifacium octauum in sexto de uo o & uoti dempno e, coeque e t ut influentes talia uota mitti ab istis, non sint inflictores noue religionis, nec ista perione amittes talia uota sint pperere, ex non religiois religiosa. Secus aut. est si emittent tria religionis uota de speciali indulg. nia sedis apostolice, ut in multis collegijs Tertianaru fit. Nam talia uota essent solemnia, ita quod dimeret matrimonium post contractum, ut Xistus quartus declarauit. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Et si instetur quod licet non fiat per hoc noua religio, si tamen per hoc nouus ordo ac per hoc licet non agatur contra statutum Innocentij extra de relig. dom Ne nimia, agitur tamen contra statutum Gregorij, ca. Religiois, in se to eodem tit. ubi inhietur no solum noua religio, sed etiam nouus ordo: respondeatur, q non proprie hic fit nouus ordo, sed praesentis, & approbato ordinis Tertianarum sup additur simplex uotum castitatis, paupertatis, & obedientiae. Videtur ut. n. potius per hac uota pnci ip se Tertianarum conuentionum ordo, q nouus ordo instituitur. Videtur tamen mihi q non fit landabile haec tria uota simplicia apponere, sed uotum apponere castitatis, sanctu est, quoniam ex his trib uotis simplicibus, laqueos incurrit, & in tectu non assequuntur, ut religiose propterea fiant, & emergunt eadem quaeriones quodammodo perplexae cora iudicib. aliquibus.

In decre. li. 3. tit. 36. & de religiois nomina ca. 9.

q. praec. ar. 3. & q. 186. artic. 7.

Q. 186. art. 7. ad 2.

Super Questionis certae in uocibus maistrana. Ar. 2.

Q. 186. art. 7. ad 2.

ducere potest: sed ex diuersitate religionum uidetur quaedam posse confusio induci populo Christiano, ut quaedam Decretalis dicit. ergo uidetur quod non debeant esse diuersae religiones.

SED CONTRA est, quod in Psal. 44. scribitur ad ornatu Reginae pertinere, quod sit circumamicta uagietate.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex supradictis patet, stat religiois est quoddam exercitium, quo aliquis exercetur ad perfectionem charitatis. Sunt autem diuersa charitatis opera, quib. homo uacare potest: sunt etiam diuersi modi exercitiorum: & ideo religiones distingui possunt dupliciter. Vno modo, secundum diuersitatem eorum ad qua ordinantur, sicut uia religio ordinatur ad peregrinos hospitio suscipiendos, & alia ad uisitandos, uel redimendos captiuos. Alio modo potest esse diuersitas religionum secundum diuersitatem exercitioru, puta, quod in una religione castigatur corpus per abstinentias ciborum, in alia per exercitium operum manualium, uel per nuditatem, aut per aliquid aliud huiusmodi. Sed quia finis est potissimum in unoquoque, maior est religionum diuersitas quae attenditur secundum diuersos fines, ad quos religiones ordinantur, quam quae attenditur secundum diuersa exercitia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc est commune in omni religione, quod aliquis totaliter se debet praebere ad seruiedu Deo. Vnde ex hac parte non est diuersitas inter religiones, ut si in una religione aliquis retineat aliquid sibi, & in alia aliud. Est autem diuersitas secundum diuersa, in quibus homo Deo seruire potest, & secundum quod ad hoc homo se potest diuersimode disponere.

AD II. dicendum, quod tria essentialia uota religionis pertinent ad exercitium religionis, sicut quaedam principalia ad quae omnia alia reducantur, ut supra dictum est. Ad obseruandum autem unumquodque eorum diuersimode aliquis se disponere potest, puta, ad uotum continentiae seruandum se disponit aliquis per loci solitudinem, per abstinentiam, & per muram societate, & per multa alia huiusmodi. Et secundum hoc patet, quod communitas essentialium uotorum compatitur diuersitatem religionis, tum propter diuersas dispositiones: tum etiam propter diuersos fines, ut ex supradictis patet.

AD III. dicendum, quod in his quae ad perfectionem pertinent, episcopus se habet per modum agentis, religiosi autem per modum patientis, ut supra dictum est. Agens autem est in naturalibus, quanto est liberius, tanto est magis unum: ea uero quae patiuntur, sunt diuersa. Vnde rationabiliter est unus episcopus, religiois uero diuersae.

AD IIII. dicendum, quod confusio opponitur distinctioni, & ordini. Sic ergo ex multitudine religionu induceretur confusio ad idem, & eodem modo diuersae religiones essent abique necessitate & utilitate. Vnde ut hoc non fiat, salubriter institutum est, ne noua religio, nisi auctoritate summi Pontificis instituat.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua religio institui debeat ad opera uita actiua.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod nulla religio institui debeat ad opera uita actiua, enim religio pertinet ad perfectionem, sed perfectio pertinet ad contemplationem diuini luminis, ut dicitur in 1. Hierarchia, quod uita Dei puro seruitio, & famulatu, singulari uita uiuente eos in uoluntatibus, id est, contemplatione mem unitatem, & amabilem. Deo uideat, quod nulla religio institui debeat ad opera uita actiua.

2. Praeterea. Idem iudicium uidetur esse de canonicis regularibus, ut habetur in 1. Hierarchia, quod uita Dei puro seruitio, & famulatu, singulari uita uiuente eos in uoluntatibus, id est, contemplatione mem unitatem, & amabilem. Deo uideat, quod nulla religio institui debeat ad opera uita actiua.

SED CONTRA est, quod dicitur in 1. Hierarchia, quod uita Dei puro seruitio, & famulatu, singulari uita uiuente eos in uoluntatibus, id est, contemplatione mem unitatem, & amabilem. Deo uideat, quod nulla religio institui debeat ad opera uita actiua.

RESPON. Dicendum, quod si religiois status ordinatur ad perfectionem, quae se extendit ad dilectionem Dei, & dilectionem autem Dei directio pertinet ad opera uita actiua, quae soli Deo uacare debent.

antem proximi directè pertinet uita actiua, que de-
seruit necessitatibus proximorum. Et sic rex chari-
tate diligitur proximus propter Deum, ita etiã ob-
sequium delatum in proximis redidat in Deum,
secundum illud Matthe. 25. Quod uni ex minimis
meis fecistis, mihi fecistis. Vnde & huiusmodi ob-
sequia proximis facta, inquantum ad Deum refe-
runtur, dicuntur esse sacrificia quedam, secundum
illud ad Hebraeos ult. Beneficentia & communionis
nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur
Deus. Et quia ad religionem proprie pertinet sacrifici-
um Deo offerre, ut supra habitum est, & cõsequens
est, quod conuenienter religiones quedam ad ope-
ra uitæ actiua ordinentur. Vnde & in collationib.
patrum Abbas Nestorius * distinguens diuersa reli-
gionum studia, dicit. Quidam summam intentionis
suae erga eremi secretæ, & cordis, cõstituant puri-
tatem: quidam erga institutionem fratrum & ce-
nobiorum curam: quidam zenodochij, id est, ho-
spitalitatis delectat obsequium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dei serui-
tium & famulatus saluatur etiam in operibus uitæ
actiua, quib. aliquis seruit proximo propter Deum,
sicut dictum est, * in quibus etiam saluatur singu-
laritas uitæ nõ quantum ad hoc, quod homo cum
hominibus non conuerteretur, sed quantum ad hoc
quod homo singulariter his intendat, quæ ad di-
uinum obsequium spectant. Et dum religiosi ope-
ribus uitæ actiuae insunt intuitu Dei, consequens
est, quod in eis actio ex cõtemplatione diuini uero
deriuatur: unde non priuantur omnino fructu cõ-
templatiuae uitæ.

AD II. dicendum, quod eadem est ratio de mo-
nachis, & omnibus alijs religiosis quantum ad ea
quæ sunt communia omni religioni, puta, quod
totaliter se dedecent diuinis obsequijs, & quod ef-
fentialia uota religionis obseruent, & quod a sæcu-
laribus negotijs se abstineant. Sed non oportet simi-
litudinem esse quantum ad alia, quæ sunt propria
monasticæ professioni, quæ specialiter ad uitã con-
templatiuam ordinantur. Vnde in prædicta Decre-
tali, * de postulando, non dicitur simpliciter, quod
sit idem iudicium de canonicis regularibus, quod
de monachis: sed quantum ad supra dicta, scilicet,
quod in forensibus causis officio aduocationis nõ
utantur. Et in Decretali inducta de statu mona-
chorum, postquam premiserat, quod non putan-
tur à consortio monachorum sancti canonici regu-
lares, subditur: * Regulae tamen inferiunt laxiori.
Ex quo patet, quod non ad omnia tenentur, ad
quæ monachi.

AD III. dicendum, quod dupliciter aliquis po-
test esse in sæculo. Vno modo per præsentiam cor-
poralem: alio modo per mentis affectum. Vnde
& discipulis suis Dominus dixit. Ego elegi uos de
mundo. De quibus tamen ad Patrem loquitur di-
cens. In mundo sunt, & ego ad te uenio. Quamuis
ergo * religiosi, qui circa opera uitæ actiua occupan-
tur, sint in sæculo secundum præsentiam corpora-
lem, non tamen sunt in sæculo quantum ad men-
tis affectum: quia in exterioribus occupantur non
quasi quærentes aliquid in mundo, sed solum pro-
pter diuinum obsequium. Utitur enim hoc mun-
do tanquam non utentes, ut dicitur. 1. ad Corint. 7.
Vnde iacob. 1. postquam dictum est, Religio munda
& immaculata est uisitare pupillos & uiduas in
tribulatione, subditur: Et immaculatum se custo-
dire ab hoc sæculo, ut scilicet affectus rebus sæculi
non detineatur.

ARTICVLVS III.

*Utrum aliqua religio ordinari possit
ad militandum.*

AD TERTIUM sic proceditur.
Videtur, quod nulla religio
ordinari possit ad militandum.
Omnis enim religio pertinet ad sta-
tum perfectionis: sed ad perfe-
ctionem uitæ Christianæ perti-
net quod Dominus dicit Mat. 5.
Ego dico uobis, nõ resistere ma-
lo: sed si quis percuferit te in unã
maxillam, præber ei & alteram,
quod repugnat officio militari.
ergo nulla religio potest institui
ad militandum.

¶ 2. Præter. Grauior est cõpugnatio
corporaliu præliorum, q̄ concer-
tationes uerborum quæ in aduo-
cationibus fiunt: sed religiosi in-
terdicitur officio aduocationis
uti, ut patet in Decretali, de po-
stulando, supra inducta. * ergo uñ
quod multo minus aliqua reli-
gio possit institui ad militandũ.

¶ 3. Præter. Status religionis est statu-
s poenitentia, ut supra dictum
est, * sed poenitentibus, secundum
iura interdicitur militia. dicitur
enim in Decretis de penit. di. 5. *
Contrauõ omnino est ecclesia-
sticis regulis post poenitentia a-
dionem redire ad militiam secu-
larẽ, ergo nulla religio congruẽ
institui potest ad militandũ.

¶ 4. Præter. Nulla religio institui po-
test ad aliquid iniustũ; sed sicut
Isid. dicit in li. iij. Etymol. * Inustum
bellũ est, qd ex edicto imperiali
gerit. Cũ ergo religiosi sint qdã
priuate persone, uidetur qd non
liceat eis bellum gerere, & ita ad
hoc nõ pot. institui aliqua religio.

SED CONTRA est, qd Aug. dicit
ad Bonifaciu. * Noli estimare ne-
minẽ Deo placere posse q armis
bellicis ministrat. In his. n. erat sã-
ctus David, cui Dominus mag-
num testimonium perhibuit,
sed ad hoc institute sunt religio-
nes, ut homines Deo placeant.
ergo nihil prohibet aliquam re-
ligionem institui ad militandũ.

RESPON. Dicendũ, qd sicut di-
ctũ est, * religio institui pot. non
solũ ad opera uitæ contemplati-
ua, sed et ad opera uitæ actiua,
inquantũ pertinent ad subuen-
tionẽ proximoru & obsequium
Dei, nõ aut inquantũ ptinet ad
aliquid mundanũ tollendũ. Po-
test aut officiu militare ordina-
ri ad subuentionẽ proximoru nõ
solũ quantum ad priuatas perso-
nas, sed et quãtũ ad totius repu-
blicę defensionẽ. Vnde de Iuda
Machabeo. 1. Machab. 3. dicitur,
Secunda secunda S. Thoma.

Super Quæstio 288. Artic. tertium.

Inf. art. 4. ad 2. & 5.

IN articulo tertio, eiusdem quæstio-
nis, dubium occur-
rit ex eo, quod consti-
tuta sibi inuicem
apparent que dicuntur
in litera de causis
militia. Nam di-
citur, quod propter
nihil mundanum mi-
litandum est a reli-
giosis. & similiter
ad tertium subina-
giatur, quod militia
sæcularis interdicitur
poenitentibus. Et
tamen dicitur, quod
propter salutem pub-
licam, uel pauperum
defensionem religio-
sis licet pugnare.
Constat namque qd
publica salus mun-
danum bonum est.
Et similiter libertas
oppressorum mun-
danum bonum est,
cum utrumque sit
bonum temporale
commune Christiani-
s, & Paganis. Apud
utroque enim
est salus publica, &
oppressorum defen-
sio.

¶ Præterea. Appella-
tione secularis mili-
tariæ aut uesit solum
bellum iniustum, &
hoc non, quia ini-
ustum bellum etiam
non poenitentibus,
interdicitur: aut ali-
quod bellum iustum,
& cum omne bel-
lum iustum ordinetur
ad publicum bo-
num defendendum,
sequitur quod ali-
quod bellum iniustum
est inter poenitentibus,
quod nõ
esset interdictum re-
ligiosis institutis ad
bellum: quia reli-
giosos tales, ut in li-
tera dicitur, possunt
pro publica salute
bellare, poenitentes
autem solum pro di-
uino obsequio. Hoc
autem est inconueni-
ens: quia religio
est status penitentię
eminens, q̄ quicun-
que alius poeni-
tendi modus, ut pa-
teret ex antecedentis.

¶ Ad hoc dicitur,
quod p aliquid mun-
danum, hic intelligi-
tur dominium tem-
porale, gloria, hono-
ris, pecunia, & quic-
quid pecunia estimabile
est. Contra huius-
modi autem mun-
danum obsequiu,
quod est uitæ religio-
nis actus, siue

Art. præc.

N N N 3 hoc

hoc diuinum obsequium praestetur in materia etiam religionis, puta, in recuperatione, aut conseruatione terre sanctae propter Christi reuerentiam, qui ibi corporaliter conuersatus &c. est: siue in materia alterius uirtutis, puta, pietatis, uel misericordiae, uel iustitiae, ut contingit in defensione publicae salutis, & pauperum ac oppressorum. Nulla ergo est controuersia interdicta in litera, sed formalis diuersitas ponitur inter militiam ob aliquid mundanum non ut materiam, sed ut finem: & militiam ob diuinum obsequium in operibus misericordiae, quorum materia est aliquid mundanum, puta, salus reipublicae, uel pauperis releuatio. Haec enim eadem sub militia seculari cadunt, ut sunt quaedam bona temporalia defendenda, & sub militia religiosa, ut sunt materia pietatis & misericordiae, quam religio animus & actus offert Deo militando. Et per hoc patet solutio prima obiecti omnis.

¶ Ad secundam per idem respondetur, quod appellatione militiae secularis uenit militia ordinata ad dominium temporalis, & rei publicae, & huiusmodi mundanorum bonorum defensionem. Et haec fit interdicta poenitentibus, ita & religiosis. Militia autem ob diuinum obsequium uocatur, & est quae opera misericordiae in eisdem quoque materiis Deo offert. Et haec non interdicitur religiosis, neque poenitentibus, ita quod non licet poenitentibus, & religiosis deputatis ad militandum, esse milites stipendarios in quocumque bello iusto, sed in illo tantum quod pietatis & misericordiae, aut religionis causa suscipitur, militare possunt, ut offerant Deo haec ipsa opera misericordiae militando, pro subuentione proximorum suorum ob diuinum intuitum.

quod praebatur praemia Israel fecum laetitia, & dilatauit populo suo gloriam. Ordinari etiam potest ad conseruationem diuini cultus: unde ibidem subditur Iudae dixit. Nos pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris. & infra 13. dicit Simon. Vos scitis quanta ego & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro segetibus, & pro sanctis praemia. Unde conuenienter potest institui aliqua religio ad militandum, non quidem propter aliquid mundanum, sed propter defensionem diuini cultus & publicae salutis, uel etiam pauperum, & oppressorum, secundum illud psal. 31. Erupite pauperem, & egenum de manu peccatoris libertate.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquis potest non resistere malo dupliciter. Vno modo, condonando propriam iniuriam: & sic potest ad perfectionem pertinere, quando ita fieri expedit ad salutem aliorum. Alio modo, tolerando patienter iniurias aliorum: & hoc ad imperfectionem pertinet, uel etiam ad uitium, si aliquis potest conuenienter iniuriantem resistere. Unde Ambrosius dicit in lib. de offic. * Fortitudo quae per bella tuetur a barbaris patriam, uel domum defendit infirmos, uel a latronibus socios, plena est iustitia, sicut etiam ibidem Dominus dicit. Quae tua sunt, ne repetas. & tamen si aliquis non reputeret ea quae sunt aliorum, si ad eum pertineat, peccaret. Honor enim laudabiliter donat sua, non autem aliena. Et multo minus ea quae sunt Dei, non sunt negligenda: quia ut Chrysostomus dicit super Mat. * Iniurias Dei distimulare, nimis est impium.

Ad secundum dicendum, quod exercere aduocatus officium propter aliquid mundanum, re pugnat omni religioni. Non autem si hoc aliquis exerceat secundum dispositionem sui praelati pro monasterio suo, ut in eadem Decretali subditur. * Neque etiam pro defensione pauperum, aut uiduarum. Unde in Decretis distinctione 88. dicitur. ¶ Deceuit sancta Synodus nulli deinceps clericum aut possessiones eoducere, aut secularibus negotiis se permiscere, nisi propter curam pupillorum &c. Et similiter militare pro aliquid mundanum, est omni religioni contrarium, non autem militare pro obsequium Dei.

Ad III. dicendum, quod militia secularis interdicitur poenitentibus: sed militia quae est pro diuinum obsequium, imponitur alicui in poenitentiam, sicut patet de his quibus iniungitur ut militet in subsidium terrae sanctae.

bus: sed militia quae est pro diuinum obsequium, imponitur alicui in poenitentiam, sicut patet de his quibus iniungitur ut militet in subsidium terrae sanctae.

Ad IIII. dicendum, quod religio non sicut instituitur ad militandum, quod religiosis propria auctoritate licet bella gerere, sed solum auctoritate principum, uel Ecclesiae.

ARTICVLVS IIII.

Utrum aliqua religio possit institui ad praedicandum, uel confessiones audiendum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod nulla religio possit institui ad praedicandum, uel confessiones audiendum. Dicitur enim 7. q. 1. Monachorum uita subiectionis habet uerbum & discipulatus, non docendi, uel praedicandi, uel pacendi alios: eadem ratio esse uidetur de aliis religionibus: sed praedicare, & confessiones audire est pacere, uel docere alios. non ergo ad hoc aliqua religio potest institui.

¶ 2. Praeterea, ad quod religio instituitur, uidetur esse maxime proprium religionis, ut supra dictum est: sed praedicatio actus non sunt proprii religionum, sed potius praetorum. non ergo ad huiusmodi actus potest aliqua religio institui.

¶ 3. Praeterea. Inconueniens uis quod auctoritas praedicandi, & confessiones audiendi in finibus hominum committatur: sed non est certus numerus eorum qui in religione recipiuntur. ergo inconueniens est quod aliqua religio instituat ad actus praedictos.

¶ 4. Praeterea. Praedicatoribus debetur victus a fideiibus Christi, ut patet 1. ad Cor. 9. Si ergo committatur praedicationis officium alicui religioni ad hoc instituta, sequitur quod fideles Christi tendunt ad exhibendum sumptus in finibus personis, quae cedit in magnum eorum grauumen. non ergo debet aliqua religio institui ad huiusmodi actus exercendos.

¶ 5. Praeterea. Institutio Ecclesiae est sequi institutionem Christi: sed Christus primo misit ad praedicandum duodecim apostolos, ut habetur Luc 9. & postea misit septuaginta duos discipulos, ut habetur Luc 10. * ibidem dicit, apostolorum & presbyteri, septuaginta uorum discipulos, & presbyteros parochiales non debent institui ad praedicandum, uel ad confessiones audiendum.

SED CONTRA est, quod collatione, quae fit ad diuersitate religionum loquitur...

Li. 1. ca. 27. post media tom. 1.

Hom. 5. in Math. inter med. & fin. in opere imperfecto to. 3.

Inducta in art. 2. arg. 2.

In Decretis dist. 88. cap. Deceuit.

consonare euangelio patet ex officio illis commissio. sicut prae- rent Domini in om- ne ciuitate bini. Hoc enim magis delega- tis q̄ curatis, qui soli ad singulas alligant parochias, conuenit. Secundo rōne quare oportuit tales reli- giosos in huiusmodi ministerium assime- re. l. propter multitu- dinem fidelis popu- li. & difficultatem in- ueniendi curatos suf- ficientes & idoneos. Et sub hac secunda rōne includitur ter- tia, quia, de facto male consultum po- pulo Christiano in- uenitur sine hmoi supplemento, quod Deus dedit, & Ro- manus Pontifex gra- tiose suscipiendo ap- probauit. Sed non omnes capiunt uez- bum istud.

agrotantium curā, alij interces- sionem, quae pro miseris atq; op- pressis impenditur, exequentes, aut doctrinae insistentes, aut elec- mosynas pauperibus largientes, inter magnos atque summos ui- ros pro affectu suo, ac pietate ui- guerunt. ergo sicut ad agrotantiū curam aliqua religio potest infli- tuti, ita etiam ad docendum popu- lum per praedicationē, & alia huiusmodi opera.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * conuenienter religio institui potest ad opera uitae actiuae secundum quod ordi- natum ad utilitatem proximo- rum, & ad obsequium Dei, & cō- uersationem diuini cultus. Magis autem procuratur utilitas p- ximorum per ea quae pertinent ad spiritualem animae salutem, q̄ per ea quae pertinent ad subueni- dum corporali necessitati, quan- to spiritalia corporalibus sunt po- tiora. Vnde supradictum est, * q̄ elemosynae spirituales sunt corporalibus potiores. Hoc etiam pertinet magis ad obsequium Dei, cui nullum sacrificium est magis acceptum, quam zelus animarum, ut Greg. dicit super Ezech. * Maius etiam est spiritalibus armis contra errores haereti- corum, & tentationes Demonum, fideles defende- re, quam corporalibus armis populum fidelē tue- ri: & ideo conuenientissimum est ad praedican- dū, & ad alia huiusmodi quae pertinent ad salutem ani- marum aliquam religionem institui.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille qui ope- ratur ex uirtute aliter, agit per modū instrumenti. Minister autem est sicut instrumentum animatum, ut Philosophus dicit in 1. Polit. * Vnde quod aliq̄s autoritate praetorum praedicat, uel alia huiusmo- di faciat, non supergreditur discipularis, uel subie- ctionis gradum, qui competit religiosis.

AD II. dicendum, quod sicut religiones aliquae instituantur ad militandum non quidem, ut mi- litet autoritate propria, sed autoritate principū, uel Ecclesie, quibus ex officio competit, sicut dictū est: * ita etiam religiones instituantur ad praedican- dum & confessiones audiendum non quidem au- thoritate propria, sed autoritate praetorum su- periorum & inferiorū, ad quos ex officio pertinet. Et ita subseruire praetatis in tali ministerio, est huiusmodi religionis proprium.

AD III. dicendum, quod a praetatis non conceditur talibus religiosis, ut quilibet indifferenter possit predi- care, uel confessiones audire, sed secundū moder- ationem eorū qui hmoi religionibus praeficiuntur, uel secundum taxationem ipsorum praetorum.

AD IIII. dicendum, quod plebs fidelis non tenetur ex debito iuris ad sumptus ministrandos, nisi ordi- nariis praetatis, qui pp hoc decimas & oblationes fi- deliū recipiunt, & alios ecclesiasticos redditus. Sed si aliq̄ in hmoi actibus gratis uel in fidelibus ministrare non potestatiue ab eis sumptus exigentes, nō pp hoc grauantur fideles: quia & ipsi possunt liberali- ter recōpensare temporalem subuentionē, ad quaē etiam non teneantur ex debito iuris, tenentur tamen ex debito charitatis, non autem ita q̄ eis sit tribula- tio, alijs autem remissio, ut dicitur 2. ad Corinth. 8.

A Si tamen non inuenirentur qui gratis se huiusmo- di obsequijs manciparent, tenerentur ordinarij pre- lati, si ipsi non sufficerent, per alios ad hoc idoneos quaerere, quibus sumptus ipsi ministrarent.

AD V. dicendum, quod formā septuaginta duo- rum discipulorum non solum tenent presbyteri curati, sed quicumque alij minoris ordinis, qui epi- scopis in eorum officio subseruiunt. Non autem le- gitur, quod septuaginta duobus discipulis Dñs ali- quas determinatas parochias assignaret, sed quod mittebat eos ante faciē suam in omnem ciuitatē & locum, quod erat ipse uenturus. Opportunum autem fuit ut praeter ordinarios praetatos alij as- sumerentur ad huiusmodi officia propter multitu- dinem fidelis populi, & difficultatem inueniendi suf- ficientes personas distribuēdas singulis plebibus: sicut etiam & religiones ad militandum necesse fuit institui propter defectum secularium principum ad resistendum infidelibus in aliquibus terris.

ARTICVLVS V.

Super Quaestio 188. Artic. quintum.

Utrum sit instituenda aliqua religio ad studendum.

AD QUINTVM sic procedi- tur. Videtur, quod non sit instituenda aliqua religio ad stu- dendum: Dicitur enim in Psal. 70. Quoniam non cognoui lite- raturam, introibo in potentias Domini. glo. * idest in uirtutem Christianam: sed perfectio Chri- stiana uirtutis maxime uidetur ad religiosos pertinere. ergo eo- rum non est studio literarum in- sistere.

¶ 1. Praet. Id quod est diffensionis principium, religiosi non com- petit, qui in unitatem pacis con- gregantur: sed studium diffensio- nem inducit, unde & in philoso- phis subsecuta est diuersitas se- ctarum. unde & Hieronymus su- per epistolam ad Titū dicit. An- tequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephe &c. ergo ui- detur quod nulla religio debeat institui ad studendum.

¶ 2. Praet. Professio Christianae re- ligionis differre debet a profes- sione Gentilium: sed apud Gen- tiles aliqui philosophiam profi- tebantur, & nunc etiam aliqui se- culares dicuntur aliquarum scie- tiarum professores. non ergo religiosi competit studium literarum.

SED CONTRA est, q̄ Hier. in epistola ad Paulin. * inuitatē ad discendū in statu monastico dicēs. Di- scamus in terris, quorum sciētia nobis pseueret in caelis. & infra. Quicquid quaesieris, tecū scire conabor.

RESPON. Dicendū, quod sicut dictū est, * religio pot- ordinari ad uitā actiua, & ad uitā cōtēplatiua. inter opera autē uitae actiuae principaliora sunt illa, q̄ ordi- nant directe ad salutē animarū, sicut praedicare, & alia huiusmodi. Cōpetit ergo studiū literarū religiosi tripliciter. Primo quidem, quantum ad id quod est secunda secunda s. Thomae. NNN 4 proprium

IN articulo 5. eiusdē q. 188. in responso- ne ad tertium, nota diligentissime opela- sionem & rationem illius. s. q̄ religiosi non conuenit studiū philosophiae, & hu- iusmodi, quia tota eorum uita mancipa- ta est diuini obse- quijs. Vnde sicut ne- goria secularia sunt absolute prohibita re- ligiosis omnibus, ita studia scientiarum se- culariū, scilicet phi- losophiae, mathema- ticae, & artem libe- raliū. Verum sicut pietatis gratia de su- periori licentia mo- derate possunt reli- giosi secularia tracta- re negotia, ut dictū est superius: ita diu- nae scientiae gratia li- citum est religiosi- cum superiorū mo- rum beneplacito ca- re logica, philoso- phiae naturali, & hu- iusmodi, ut possint errores cofutare, & diuinitatis mysteria intelligere. Et haec bene aduertat reli- giosi, qui totum uite- suae tempus in scien- tijs secularibus con- sumunt.

Glo. Interfi- gaeis libid.

Circa hunc- illius inci- rit hae epi- hoi. Praet. Ambro. tua mihi tom. 1. Ar. 1. 2. & 3. & q. 180. ar- tic. 4.

proprium cōtemplatiuā uitae, ad quam studium literarum dupliciter adiuuat. Vno modo, directe cōadiuando ad cōtemplandum, illuminando scilicet intellectum. Vita enim cōtemplatiua, de qua nunc loquimur, principaliter ordinatur ad cōsiderationem diuinorum, ut supra habitū est, * in qua dirigitur homo per studium ad cōsiderandum diuina. Vnde in laudem uiri iusti dicitur in Psal. 1. q̄ in lege Domini meditabitur die ac nocte. Et Eccl. 39. dicitur. Sapientiam antiquorū exquiret sapiens, & in prophetis uacabit. Alio modo, studium literarum iuuat ad cōtemplatiuā uitam indirectē, remouendo cōtemplationis pericula. errores q̄ in cōtemplatione diuinorum frequenter accidunt his, q̄ scripturas ignorant. Sicut in collationibus patrum legitur, * quōd Abbas Serapio propter simplicitatem incidit in errorem Anthropomorphitarum, id est, eorum qui Deum habere humanam formam arbitrantur. Vnde dicit Greg. in 6. moral. † quōd nonnulli, dum plus exquirunt cōtemplationē quā capiunt, usque ad pericula dogmata erumpunt. Et dum ueritatis esse discipuli humiliter negligunt, magistri errorum fiunt. Et propter hoc dicitur Eccl. 2. Cogitauit in corde meo abstrahere a uino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, deuitaremque stultitiam. Secundo, necessarium est studium literarum religiosi instituti ad praedicandum, & alia huiusmodi exercendum. Vnde Apostolus dicit ad Titū 1. de episcopo, ad cuius officium huiusmodi actus pertinent. Amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Nec obstat, q̄ apostoli abique studio literarum ad praedicandū sunt misi, quia ut Hieronymus dicit in epistola ad Paulin. * Qui quid alijs exercitatio, & quotidiana in lege Dei mediatio tribuere solet, hoc illis Spiritus sanctus suggererat. Tertio, studium literarū religioni congrui quantum ad id, quod est omni religioni commune: ualet enim ad uitandam carnis lasciuia. Vnde & Hieronymus dicit ad Rusticum monachum, † Ama scripturarū studia, & carnis uitia non amabis. Auertit enim animum a cogitatione lasciuia, & carnem macerat propter studij laborem, secundum illud Eccl. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnes. Valet et ad auferendam cupiditatē diuitiarum. Vnde Sapiē. 7. dicitur. Diuitias nihil esse dixi in comparatione illius. Et 1. Machab. 12. dicitur. Nos autem nullo horum indiguimus. Exteriorum subsidiorum, habentes solatio sanctorum libros, qui in manibus nostris sunt. Valet etiam ad obedientiae documentum. Vnde Aug. dicit in libro de operibus monachorum. † Quae est ista peruersitas, lectioni nolle obtemperare, dum uult ei uacare? Et ideo manifestum est, quōd congrue potest infirmi religio ad studium literarum.

Fronimus tamen non loquitur ibi de literarum, sed de studijs dissensionum, quos & schismaticos intrauit in christianam.

AD III. dicendum, quōd philosophatur studia literarum quantum ad doctrinas. Sed religiosus competit principium ad studio literarum pertinentium ad secundum pietatem est, ut dicitur ad Iacobum 3. doctrinam intendere non peritiosos, quorum tota uita diuinis obsequiis nisi in quantum ordinatur ad factum. Vnde Aug. dicit in fine musicae. Non uidentes esse non aestimamus, quos huiusmodi & scientia fallaci pollicentur. Quod tamen facere non auderemus. Quod tamen facere non auderemus. Quod tamen facere non auderemus. Quod tamen facere non auderemus.

D. 1185.
Q. 208. art. 4.
In collatione. ac. 10. c. 4.
Li. 6. c. 36. pa. sum a prin.

Inter princ. & med. incipit haec epi. Frater Ambr. b. q. tua mihi co. 1. De uiuendi forma circa med. co. 4.

Ca. 17. circa fi. 10. 3.

Gl. ord. ibid.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum religio, quae uacat uita cōtemplatiua, sit potior ea quae uacat operibus uita actiua.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quōd religio quae uacat uita cōtemplatiua, non sit potior ea quae uacat operibus uita actiua. Dicitur. n. extra de regularibus, et sententibus ad preligionem, cap. Licet. Sicut maius bonum minori bono praeponitur, ita communis utilitas specialem utilitatem praefertur. Et in hoc casu recte preponitur doctrina illatio, sollicitudo cōtemplationis, & labor quieti: sed religio est melior quae ad maius bonum ordinatur, ergo uidetur quōd religio, q̄ ordinatur ad uitam actiuā, sint potiores illis, quae ordinantur ad uitam cōtemplatiuam.

Proter. Ois religio ordinatur ad perfectionē charitatis, ut supra habitum est. * Vnde super illud ad Hebraeos 12. Nondum usque ad sanguinem resistitis, dicitur. † Perfectior in hac uita dilectio nulla est ea, ad quā sancti martyres peruenerunt, q̄ contra peccatum usque ad sanguinē certant. Certare autē usque ad sanguinē cōpetit religionibus, quae ad minimum ordinantur, quae tñ pertinent ad uitā actiuā, ergo vī, quōd huiusmodi religiones sint potiorum.

Proter. Tārdū uidetur esse aliqua religio perfectior, quanto est actiua: sed nihil prohibet aliquas religiones ad uitā actiuā ordinatas esse actiuae obseruantiae, q̄ sint ille q̄ ordinant ad uitam cōtemplatiuam. ergo sunt potiores.

SED CONTRA est, quod Dominus Luc. 10. dicit, optimam partem esse Marie, per quā uita cōtemplatiua significatur.

Hic dicitur, quod religio quae uacat uita cōtemplatiua, non sit potior ea quae uacat operibus uita actiua. Dicitur. n. extra de regularibus, et sententibus ad preligionem, cap. Licet. Sicut maius bonum minori bono praeponitur, ita communis utilitas specialem utilitatem praefertur. Et in hoc casu recte preponitur doctrina illatio, sollicitudo cōtemplationis, & labor quieti: sed religio est melior quae ad maius bonum ordinatur, ergo uidetur quōd religio, q̄ ordinatur ad uitam actiuā, sint potiores illis, quae ordinantur ad uitam cōtemplatiuam.

In religionibus, q non solum contemplantur, sed contemplata docent.

In responsione ad secundum respice, quod hinc habes solutionem vulgaris questionis. An scilicet eum res recto corde & opere ad bellum contra infideles, sint martyres, in bello occiduntur. Habet siquidem hoc in loco ab auctore partem negatiuam. Et ratio in litera redditur, quia martyres proprie sunt qui ad proprium sanguinem fundendum uigile ad prauiationem uitae tendunt: di recte, ut testes Christi sint. Ibi autem tam religio, quam seculares de rebus tenent dant ad alienum sanguinem fundendum, uel fugandum. Unde non sunt absolute loquendo, si occiduntur, martyres. Veru quia alia est questio de martyrio, & alia de merito martyrii, non auctor excusio martyrio a religiois merito, de merito martyrii tractat, & docet quod sicut in casu necessitatis melius est infirmorum curam dare operam quam contemplationem, quamuis absolute optima sit Mariae pars, & maioris meriti in necessitatis articulo est curam infirmi habere, quam contemplari, uel praedicare: ita in articulo necessitatis, puta, si Ecclesia periclitaretur, non solum quod ad personarum oppressionem, sed quo ad fidem licentiam, maioris meriti esset pro Ecclesia defensione uigile ad morem bellando se exposcere, quam contemplari, uel praedicare. Et tunc merito martyrii non carerent, qui in tali bello sic occiderentur. Praefertur enim in huiusmodi casibus milites isti omnibus religiosis, uelque martyribus aequales in merito.

In responsione ad tertium eiusdem articuli sexti, in exemplo de medijs ad continentiam seruandam attende, quod non exemplum tantum, sed ueritas doctrinam continet. Nam pau-

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, differetia unius religionis ad aliam principaliter quidem attenditur ex parte finis, secundario autem ex parte exercitij. Et quia non potest dici altero potius, nisi secundum id in quo ab eo differt, ideo excellentia unius religionis super aliam principaliter quidem attenditur secundum religionis finem, secundario autem secundum exercitium. Di uerfimode tamen utraque comparatio attenditur. Nam comparatio quae est secundum finem, est absoluta, eo quod finis proprie quaeitur. Comparatio autem quae est secundum exercitium, est respectiua, quia exercitium non quiritur proprie, sed propter finem: & ideo illa religio alteri praefertur, quae ordinatur ad finem absolute potius uel quia est maius bonum, uel quia ad plura bona ordinatur. Si uero sit finis idem, secundario attenditur praeminetia religionis non secundum quantitatem exercitij, sed secundum proportionem eius ad finem internum. Unde & in collationibus patrum inducitur sententia beati Antonij, qui praetulit discretionem, per quam aliquis oia moderatur, & ieiunij, & uigilij, & omnibus huiusmodi obierunt. Sic ergo dicendum est, quod opus uitae actus est duplex. Vnum quidem quod ex plenitudine contemplationis deriuatur, sicut doctrina & praedicatione. Vnde & Gregorius dicit in 5. hom. super Ezechiel, quod de pietatis uirtus post contemplationem suam redeuntibus dicitur, 14. Memoria lauauit uirtutes eructabit: & hoc praefertur simplici contemplationi. Sicut, n. maius est illi luminare quod lucere solum, ita maius est contemplata alij tradere quam solum contemplari. Aliud autem opus est actiuae uitae, quod totaliter consistit in occupatione exteriori, sicut elemosinas dare, hospites recipere, & alia huiusmodi sunt minoris operibus contemplatiuis, nisi forte in casu necessitatis, ut ex supra dictis patet. Sic ergo summum gradum in religionibus tenent, quae ordinantur ad docendum & praedicandum, quae & praequissimae sunt perfectioni episcoporum: sicut & in alijs rebus fines primorum coniunguntur principijs secundorum, ut Dionysius dicit 7. de diu. nom. Secundum autem gradum tenent illae, quae ordinantur ad contemplationem. Tertius est earum, quae occupant circa exteriores actiones. In singulis autem horum graduum potest attendi praeminetia secundum quod una religio

ordinatur ad altiore actum in eodem genere, sicut inter opera actiuae uitae potius est redimere captiuos, quam recipere hospites: & in operibus uitae contemplatiuae potius est oratio, quam lectio. Potest etiam attendi praeminetia, si una earum ad plura horum ordinet quam alia, uel si conuenientiora statuta habeat finem propositum consequendum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Decretalis illa loquitur de uita actiua, prout ordinatur ad salutem animarum.

AD SECUNDUM dicendum, quod religiones quae instituantur proprie, directius ordinantur ad hoc quod effundant sanguinem hostium, quam ad hoc quod eorum sanguis effundatur, quod proprie martyribus competit. Nihil tamen prohibet huiusmodi religiofos in aliquo casu meritum martyrii consequi, & secundum hoc praefertur alijs religiosis: sicut & opera actiua interdum in aliquo casu praefertur contemplationi.

AD TERTIUM dicendum, quod altitudo obseruantiarum non est illud quod percipitur in religione commendatur, ut beatus Antonius dicit. Et illa 58. dicitur. Numquid tale est ieiunium quod elegi, per idem affligere hominem animam suam? Assumitur tamen in religione ut necessaria ad carnis macerationem, quae si sine discretionem fit, periculum deficiendi habet annexum, sicut beatus Antonius dicit: & ideo non est potius religio ex hoc, quae habet arctiores obseruantias, sed ex hoc quod ex maiori discretionem sunt eius obseruantiae ordinatae ad finem religionis: sicut ad continentiam efficacius ordinatur maceratio carnis per abstinentiam cibi & potus, quae pertinet ad famem & sitim, quae per subtractionem uestimentum, quae pertinet ad frigus, & ad nuditatem, & quam per corporalem laborem.

ARTICVLVS VII.

Utrum habeat aliquid in communi diminuat perfectionem religionis.

AD SEPTIMUM sic proceditur. AVT, quod habere aliquid in communi diminuat perfectionem religionis. Dicitur enim Dominus Matthaei 19. Si uis perfectus esse, uade, & uende oia quae habes, & da pauperibus. Ex quo patet quod carere mundanis diuitijs pertinet ad perfectionem christianae uitae: sed illi qui habent aliquid in communi, non carent diuitijs mun-

peres nudos uacare generationi uidemur: similiter laborantes continue laboribus maximis, uacare etiam generationi perspicimus, famelicos autem & sitibundos nequaquam, iuxta illud, Sine Cerere & Baccho friget Venus. Melius ergo mendicium ad continentiam seruandam est abstinere a cibo & potu, quam carere caligis, aut calceis, & quam laborare, & huiusmodi.

Super Questionem centesimam octuagesimam octauam articulum septimum.

Narticulus septimo, eiusdem quaestiuerte in titulo ly perfectione religionis. Est enim triplex perfectio, scilicet hominis absolute, quae sine omni statu perfectionis habetur a uiris perfectis non religiosis, nec praetatis. Est & perfectio status religiosi, de qua est sermo. Est & perfectio status episcopalis, de qua sermo habetur. Nunc igitur de perfectione media quae perfectio religionis appellatur, est quaestio, an minor sit habere aliquid in communi. Est quia huiusmodi perfectio est perfectio hominis secundum rationem suam, & ordinatur ad perfectionem hominis absolute, quae in charitate consistit: ideo in litera ex mentis humanae dispositione, uel impeditione ad spiritum sanctum & speciales fines religionum declaratur in eodem.

In eodem articulo 7. eiusdem quaestiuerte 188. dubium occurrit circa conclusionem de modo paupertatis religionum ordinatarum ad contemplationem, & contemplata praedicationem. Dicitur enim in litera, quod modus paupertatis talium est, si modica quae sunt necessaria ad uictum, congruo tempore procurata conseruantur. Habet enim conclusio haec difficultatem propter duo. Primo, quia iste modus uiuendi habet plus sollicitudinis, quam ui-

Opusc. 17. c. 11. & apud 10. c. 6.

ner ex moderatis possessionibus : quoniam experientia testatur, quod si uiuunt ex possessionibus, sollicitudo incumbit ualde paucis, & reliqui uicant studio & saluti animarum. Si autem uiuunt ex procuratione, hoc est, ex mendicitate, oportet multos religiosos tempore metis, & uindemix emittere ad

questum ultra quotidianos quatus, ita quod magistra reru experientia testatur minorem incumbere sollicitudinem iuuentibus ex moderatis possessionibus, quam ex elemosinis procuratis. Secundo, quia iste modus uiuendi de facto est adeo extenuatus ad tot questiones uariisque sexus, ut impossibile sit amplius uariere ex mendicitate nisi cum maxima seruitute deuitate a studio literaru, que multiplicatio non erat tempore praeterito.

¶ Ad primum horu dicitur, quod ratio maioris sollicitudinis in uiuendo ex mendica procuracione & conseruatione est triplex. Prima est multitudine pmiscua quodammodo eorru qui ad huiusmodi religiones recipiuntur. Non enim debent omnes ad harum religionum profecionem recipi, sed solli donec ad officium predicandi & confessiones audiendi, & ministri eorum necessarii. Melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & missas celebrandum, quam in tot ministris uices magnarum ecclesiarum surripere in missis, & diuini officijs, non sine uilitate diuini cultus quod ad ministros & populum, dum tot sine missis quot auditores, spectant, & huiusmodi: & culpa extenditur dum hoc laudatur. Secunda est nimis sumptus. Nam quod triginta religiosi hodie exigunt, paulo antecentum forte sufficiebat. Nunc si desisset pitantia conuentus, error magnus esset. Olim sat erat quandoque habere illam. Immo legimus, Beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sepe dabat eis pitantiam, & tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat forte bis in hebdomada pitantiam procurator ille. Olim uestes ueteres & lacere, refarcite tamen, in usu erant, modo consumuntur aparium magnum in uestibus, taceo de fabri-

Hierony. ad Nepocianu de uita clericoru ante mediu, to. 1.

Lib. 3. c. 14.

Hier. in hac loco. com. 9.

cis sumptuosius que a mendicantibus sunt. moderne tamen distant ab antiquis, in opus sit sollicitudine. Tertio est, uix expectat defecerunt in uita perfectione, quod sit de se fit consolatos fratres conseruandis in uita

SED CONTRA est, quod Prosper dicit in libro de uita contemplatiua, & habetur 12. q. 1. Satis ostenditur, & propria debere propter perfectionem conueni, & sine impedimento perfectionis ecclesie posse facultates que sunt profecto communita, possideri.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, perfectio non consistit essentialiter in paupertate, sed in Christi sequela, secundum illud Hieronymi super Mattheum: Quia non sufficit omnia relinquere, addidit Petrus quod perfectum est scilicet secuti sumus te. Paupertas autem est sicut instrumentum, uel exercitium perueniendi ad perfectionem. Vnde in collationibus patrum Abbas Moses dicit. * Ieiunia, uigilia, meditatiō scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt. Est autem priuatio omnium facultatum, sine paupertate perfectio instrumentum, in quantum per remotionem diuitiaru tollitur quedam charitatis impedimenta, que sunt precipue tria quorum primum est sollicitudo, quam lecum diuitiis afferunt. Vnde Dominus dicit Matthei 13. Quod autem seminatū est in spinis, hic est qui uerbum Dei audit, & sollicitudo saeculi illius, & solacia diuitiarum suffocant uerbum. Secundum autem est diuitiarum amor, qui ex diuitijs pollicetur augetur. Vnde & Hieronymus dicit super Mattheum, * quod quia diuitia habita difficile conueniuntur, non dixit Dominus Matthei 19. Impossibile est diuitem intrare in regnum celorum, sed difficile. Tertium autem est inanis gloria, uel elatio, que diuitijs nascitur, sicut illud psalmi 43. Qui consistunt in uirtute tua, & in multitudine diuitiaru suarum gloriaentur. Horum ergo trium primum a diuitijs separari non potest totaliter siue sint magna, siue parua. Necesse est enim hominē aliquantulum sollicitari de acquirendis, uel conseruandis exterioribus rebus. Sed si res

qui seminat in 6. de uerborum significacione morum personam Christus suscepit in locum namque Christus & docuit perfectionem operum firma, sicut interdum in fuga paues, & locum

fecte perfectus existens, ut perfectus & imperfectus se uim saluus ostenderet; qui utroque saluare uenerat, ubi manifeste infirmatur, quod habere loculos imperfectorum est.

¶ In oppositum est auctoritas litera huius, & rationis in eam allata, quae potest sic extendi. Habere loculos, nihil minus de personalitate perfectione, alioquin Abraham, cui dictum est, esto perfectus, & Christus, & Apostoli non fuissent perfecti personaliter. Nihil enim minus de perfectione status episcopalis: alioquin tot sancti episcopi non fuissent perfecti, ut Ambrosius, Augustinus, Gregorius. Nihil enim minus de perfectione religionis, alioquin Benedictus, Antonius, Bernardus, Dominicus &c. non fuissent perfecti religiosi. Nihil ergo minus de perfectione habere loculos.

¶ Ad hoc dicitur, quod proculdubio habere loculos nihil minus de perfectione uix, aut status religiosi, uel episcopalis, propter rationes quas auctor afferit, & hic, & in tertio contra Gen. distulit, & ex epla Christi, & Apostolorum, & obseruantiis tot perfectorum sanctorum episcoporum, & religiosorum, quorum opera sunt doctrina uix christiana. Pro intelligentia autem uerborum, quae in oppositum possunt induci, scito quod aliquod opus esse infirmitatis, uel infirmorum, uel imperfectorum, uel imperfectum, concingit dupliciter. Primo, loquendo de infirmitate & imperfectone moris primarie, seu contrarie: & sic haiphemum est dicere, Dominum opera infirma egisse, quoniam quod sic est infirmum, uel imperfectum, caret perfectione uel sanitate morali, quam debet habere. Alio modo, negatiue, & hoc du-

extiores non querantur, uel habeant nisi in modica quantitate quantum sufficiunt ad simplicem uictum, talis sollicitudo non multum impedit hominem, unde nec perfectioni repugnat christianam uitam. Non enim omnis sollicitudo a Domino interdicitur, sed superflua & nocua. Unde super illud Matthaei 6. Ne solliciti sitis aia uestrae, quid manducetis &c. dicit Aug. in libro de sermone Dni in monte. * Non hoc dicit, ut ista non procuretur quantum necessitatis est, sed ut non ista intueantur, & propter ista faciant quicquid in Euangelij p̄dicatione facere iubentur. Sed abundas diuitiarum possessio abundantiorē sollicitudinem ingerit, per quam animus hominis multum distrahitur & impeditur, ne totaliter feratur in Dei obsequium. Alia uero duo. scilicet amor diuitiarum, & elatio, seu gloriatio de diuitijs non consequantur nisi abundas diuitias. Dissert tñ circa hoc utrū diuitie abundates, uel moderate in proprio, uel in cōi habeantur. Na sollicitudo q̄ circa pprias diuitias adhibet, pertinet ad amorē priuatum, quo q̄ se teporaliter amat: sed sollicitudo q̄ adhibetur circa res cōmunes, pertinet ad amorē charitatis, q̄ non quarit quae sua sunt, sed communibus intendit. Et q̄a religio ad perfectionē charitatis ordinat, quam perficit amor Dei usq; ad contemptum sui, habere aliquid propriū p̄fectioni repugnat religionis: sed sollicitudo q̄ adhibetur circa bona cōmunia, pertinere pot ad charitatem, licet per hoc impedi possit aliq̄s alior charitatis actus, puta, cōtemplationis diuinae, aut instructionis proximatorū. Ex quo patet, q̄ habere superabundantes diuitias in cōmuni siue in rebus mobilibus, siue in immobilibus, est impedimentum perfectionis, licet non totaliter excludat eā. Habere autē de rebus exterioribus in cōi siue mobilibus, siue immobilibus, quantum sufficit ad simplicem uictum, perfectionē religionis non impedit, si consideretur paupertas per cōparationē ad cōmunē finē religionis, qui est uacare diuinis obsequijs. Si autē consideretur per cōparationē ad speciales fines religionis, sic p̄supposito tali sine, paupertas maior, uel minor est religioni accommodata: & tanto erit unaquaq; religio fm̄ paupertatem perfectior, quanto habet paupertatem magis proportionatam suo fini. Manifestum est, n. q̄ ad exteriora, & corporalia opera uitae actiuae indiget homo copia exteriorū rerū: ad cōtemplationē autē pauca requirunt. Unde Phil. dicit in 10. Ethico. * q̄ ad actiones multis opus est, & quanto utique maiores sunt & meliores: pluribus. Speculanti autē nullo talium ad operationem est necessitas, sed solis necessarijs indiget: alia uero impedimenta sunt ad speculationē. Sic ergo patet, q̄ religio q̄ ordinatur ad actiones corporales actiuae uitae, puta, ad militandum, uel ad hospitalitatē sectandam, imperfecta esset, si cōmunib⁹ careret diuitijs. Religiones autē quae ad cōtemplatiuā uitā ordinantur, tanto perfectiores sunt, quanto eorū paupertas uis norem eis sollicitudinē temporalium ingerit. Tanto autē sollicitudo temporalium rerū magis impedit religionē, quanto sollicitudo spiritualium maior ad religionē requiritur. Manifestū est autē q̄ maiorem sollicitudinem spiritualium requirit religio, q̄ est instituta ad cōtemplandū, & cōtemplata alijs tradendum per doctrinā & p̄dicationem, q̄ illa quae est instituta ad cōtemplandū tantum. Unde talē religionem decet paupertas talis, quae in minima sollicitudinē ingerit. Manifestum est autē quod minima sollicitudinem ingerit seruire res usui hominum necessarias tepore cōgruo procuratas: & ideo tribus gradibus religionis suprapositis, triplex gradus paupertatis competit. Nam illis religionibus quae ordinantur ad corporales actiones actiuae uitae, cōpetit habere abundantiam diuitiarū cōmuniū. Illis autem religionibus, q̄ sunt ordinatae ad cōtemplandū, magis competit habere possessiones moderatas, nisi simul oporteat tales religiones p̄ se, uel per alios hospitalitatem tenere, & pauperibus subuenire. Illis autē quae ordinantur ad cōtemplata alijs tradēda, cōpetit uitā habere maxime ab exterioribus sollicitudinibus expeditā. Quod quidē fit dum modica, q̄ sunt necessaria uitae, congruo tepore procurata cōseruantur, & hoc Dñs paupertatis institutor docuit suo exēplo. Habebat. n. loculos ludae commissos, in quibus recondebantur ei oblata, ut habetur Io. 10. Nec obstat quod Hieronymus dicit super Mattheum. * Si quis obijcere uoluerit, quoniam Iudas pecuniā in loculis portabat, respondemus

placiter uel in genere moris, uel in genere naturae. Si intelligatur in genere naturae negatio perfectionis, sensus est, quod actus aliquis est infirmus, uel imperfectus, quia ipse ex una, & actus contrarius ex altera parte sic se habent, quod actus ipse uel defectum aliquem naturae sonat, quem non sonat alter, uel excellentiam aliquam sonat alter, quam non sonat ipse. Verbi gratia. Occidere hominem solitarie sumptum, est actus malum sonans. Conseruare autem hominem est actus contrarius sonans solitarie bonum, ac per hoc potest dici, quod occidere hominem est malum: & conseruare hominem est bonum. Sic sic est in genere naturae. Nam in genere morum utrumque potest esse bonum, & malum. Similiter in proposito. Viuere sine loculis, excellentiae magna est, immo diuinitatis, ut si Christo angeli contione ministrarent, sicut & Paulum eremitam coruus pascebat: & per oppositum uiuere cum loculis, infirmitatis & humanae necessitatis. Illud perfectionis supra hominem, hoc imperfectionis humanae. Et sic proculdubio Augustini uerba intelligenda sunt, ut patet ex eo, quod contra loculos non humanam perfectionem, sed diuinam distinguit potestatem dicendo, Cui angeli administrabant. Et hunc sensum ipsemet Augustinus exponit, ut habetur in Decretali 1. quæstio. prima, capitulo, exemplum. Exemplum Domini accipie commerciantis in terra. Quare loculos habuit, cui angeli ministrabant, nisi quia ecclesia loculos habitura erat?

¶ Si uero in genere moris intelligatur, negatio perfectionis dupliciter intelligi potest. Primo simpliciter, & tunc sensus est, quod opus aliquod secundum suum genus

Lib. 10. c. 8. auct. media tom. 5.

In fine com. uentarij in c. 19. Matth. tom. 9.

genus est imperfectum, uel infirmum in genere moris: quia non habet ex sua ratione omnem perfectionem possibilem reperiri in opere aliquo sub genere moris. Et in hoc sensu omne opus morale habens aliud opus morale secundum suum genus perfectius se, est imperfectum, & infirmum negatiue: quia non habet perfectionem inueniam in actu secundum suam rationem perfectionem. Et sic uerissimum est, quod Dominus in carne mortali utraque opera egit. & docuit, scilicet perfecta & imperfecta, hoc est, maiora & minora. Minus est enim seruare castitatem, quam animam suam ponere pro amicum suis, & utrumque egit, & docuit Christus. Et similiter minus est intruere mulierem, quam predicare populo: utrumque egit Christus, & sic de alijs.

Q. 184. art. 3.

Q. 186. art. 3.

Secundo de actibus solitarie sumptis, & tunc est sensus, quod duorum actuum contrariorum ille dicitur perfectior, qui solitarie sumptus sonat uirtutem, quam non sonat alter actus contrarius; & ideo dicitur imperfectioris, uerbi gratia. Si proponatur hi duo actus contrarij, scilicet bibere uinum, & abstinere a uino, dicitur proculdubio quod bibere uinum est imperfectioris, & abstinere a uino est perfectioris: quia abstinere a uino sonat primam faciem uirtutem, cum tamen secundum ueritatem neuter uirtutis actus sit, & uterque possit bene & male fieri. Et hoc modo Saluator noster egit, & docuit perfectionis, & imperfectioris opera. Hoc enim modo fingere, sonat imperfectioris, & firmiter permanere, sonat uirtutem. Et similiter uirtute sine oculis sonat uirtutem: & habere oculos, imperfectioris. Et per hoc patet quod dici potest ad uerba Decretalis. Omnes enim hu-

In collatione 2. Abbae Moysi 6. 2. circa medium.

rem pauperum in usus suos conuertere, neque putauit scilicet soluendo tributum, quia inter illos pauperes precipue erat eius discipuli, in quorum necessitates pecunia loculorum Christi expendebarur. De n. lo. 4. Discipuli abierunt in ciuitatem ut cibos emerent. & Io. 13. dicit quod discipuli putabant, quod oculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, Eme caque opus sunt nobis ad die festum, aut ut egenis aliquid daret. Ex quo patet, quod conseruare pecuniam, aut quascumque alias res communes ad sustentationem religionis congregacionis eiusdem, uel quoruncumque aliorum pauperum, est perfectioni conformis, quam Christus docuit suo exemplo: sed & discipuli post resurrectionem, a quibus omnis religio sumptit originem, praeter praedictorum conseruabant, & distribuabant unicuique prout opus erat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut dictum est, ex illo uerbo Domini non intelligitur quod ipsa paupertas sit perfectio, sed perfectioris instrumentum, & sicut ostensum est, minimum est inter tria principalia instrumenta perfectioris. Nam uotum continentiae praeminet uoto paupertatis, & uotum obedientiae praesertur utriusque. Quia uero instrumentum non propter se queritur, sed propter finem, non tanto aliquid sit melius, quanto maius est instrumentum, sed quanto est magis finis proportionatum. Sicut medicus non tanto magis sanat, quanto maiorem dat medicinam, sed quanto medicina est magis proportionata morbo. Sic ergo non oportet quod religio tanto sit perfectior, quanto maior est paupertas: sed quanto eius paupertas est magis proportionata fini communi & speciali. Et si daretur quod excessus paupertatis faceret religionem perfectiorem, hoc quod est pauperior, non tamen faceret eam perfectiorem simpliciter. Posset enim esse quod alia religio excederet in his quae pertinent ad continentiam & obedientiam, & sic esset simpliciter perfectior: quia quod in melioribus excedit, est simpliciter melius.

AD SECUNDUM dicendum, quod per hoc quod Dominus dicit Matt. 6. Nolite solliciti esse in crastinum, non intelligitur quod nihil referret in futurum. Hoc enim periculosum esse beatus Antonius in collationibus patrum ostendit dicens, quod priuationem omnium facultatum ita sectantes, ut ex ipsis nec quidem unius dici uictum si-

bimet unum denarium superesse paterent, & alia huiusmodi facientes, ita uidemus repetere deceptos, ut arreptum opus non ponerint congruo exitu terminare. Et ut Augustinus dicit in libro de operibus monachorum, si hoc uerbum Domini, Nolite solliciti esse in crastinum, ita intelligatur, ut nihil in crastinum reponat, non poterunt ista seruare se per multos dies a conspectu hominum separatos includunt, uiuentes in magna intentione orationum, & postea subdit. An forte quod sunt sanctiores, conseruato uolucibus distimiliores? & postea subdit. Si uergetur ex Euangelio ut nihil reponant in crastinum, respondet. Cur ergo ipse Dominus oculos habuit ubi pecuniam collectam reponeret? Cur tanto ante famem imminente frumenta sanctis patribus misistunt? Cur apostoli indigentiae sanctorum necessaria procurarunt? Quod ergo dicitur, Nolite solliciti esse in crastinum, sicut Hieronymus sic exponitur. Sufficit nobis presentis temporis cogitatio, futura quae incerta sunt Deo relinquamus. Secundum Chrysostomum, sufficit labor, quae patris necessaria, nolite solliciti esse in crastinum, sed aeterna cogitemus.

AD TERTIUM dicendum, quod uerbum Hieronymus habet locum ubi sunt superabundantes diuitiae, quae habentur quasi propriae, uel per quarum abutimur etiam singuli de communitate superbiunt, & lasciuunt. Non autem habet locum in diuitiis moderatis communiter conseruatis ad solam sustentationem uitae, qua singuli indigent. Eadem enim est ratio, quod singuli utantur his quae pertinent ad necessaria uitae, & quod communiter conseruentur.

AD QUARTUM dicendum, quod Isaac possessiones renuebatur accipere, quia timebat ne per hoc ad superfluas diuitias ueniret, per quarum abutimur impeditur religionis perfectio. Unde Gregorius ibidem subdit. Si metuebatur paupertatem sine conscientiae perdere, sicut avari diuites solent perituras diuitias custodire. Non autem legitur quod renuerit recipere aliqua necessaria ad uitae sustentationem communiter conseruandam.

AD QUINTUM dicendum, quod Phil. in 1. polit. dicit. Panem & uinum & alia huiusmodi esse diuitias naturales: pecunias uero diuitias esse

author in litera dicit magnam diuinitatem sollicitudo impedit: sed ut uel hospitalitas uacant, aut patres pauperum sint, diuinitur in supernas ex-pensas, ita ut impleatur uerbum Hieronymi, qd spirat eos ecclesia diuites. Sat eis esse debet, qd habeat res necessaria ut pauperes Christi in uicium quam in habitatio. id est, reliqua pauperibus erogant, ut gaudeat ecclesia eorum diuitijs. Non est enim rationale tot ad ecclesiastica collegia donatas diuitias, nisi quia bene ueban tur illis, & no ad delicias, aut pompam, ut hodie a multis figri uidetur arbitran-tibus osequi se praestare Deo in humiliori simplicitate.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum perfectior sit religio in societate uiuentium, quam agentium solitariam uitam.

A DOCTAVM sic pceditur. Videtur, quod perfectior sit religio in societate uiuentium, quam agentium solitariam uitam. Dicitur enim Eccl. 4. Melius est duos esse simul, quam unum.

C *Supra Questio 188. Art. octauum.*

T N art. 8. eiusdem q. hoc solum dicitur, ut tempus ad uitam solitariam bene explanetur primo doctrina hanc, & examinentur, si propter animi passionem solitudinem querunt, aut propter perfectionem uitae iam affecta, ita ut sint iam patientes, benigni, humiles, mansueti, & contenti pane & aqua. Perfectionem, inquit Apostolus, solidus est cibus eorum qui exercitatos habent pro con-suetudine sensus ad discernendum practice & affectuose bonum, & malum. Quis est hic, & laudabilis eum?

solitudine cito surrepit superbia, dormit quando uoluerit, facit quod uoluerit. Econtrario autem ipse docet eum, qui in societate uiuit dicens. Non facias quod uis, comedas quod iuberis, habebas quantum acceperis, subijciaris cui non uis, seruias fratribus, praepositum monasterij timeas ut Deum, diligas ut parentem. ergo uidetur quod religio in societate uiuentium sit perfectior ea, quae solitariam uitam agit.

¶ 4 Præter. Dominus dicit Lucae 11. Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, neque sub modio: sed illi qui solitariam uitam agunt, uidentur esse in abscondito positi, nihil utilitatis hominibus afferentes. ergo uidetur quod eorum religio non sit perfectior.

¶ 5 Præter. Id quod est secundum naturam hominis, uidetur ad perfectionem uirtutis pertinere: sed homo est naturaliter animal sociale, ut Philosophi dicit in 1. politic. ergo uidetur quod agere solitariam uitam non sit perfectius, quam agere uitam socialem.

A SED CONTRA est, qd Augu. in lib. de operibus monachorum, qd illos sanctiores esse dicit, qui a conspectu hominum separati, nulli ad se praebent accessum, uiuentes in magna intentione orationum.

RESPON. Dicendum, qd solitudo, sicut & ipsa paupertas, non est ipsa essentia perfectionis, sed perfectionis instrumentum. Vnde & in collationibus patrum dicit Abbas Moyses, qd pro puritate cordis solitudo sectanda est, sicut & ieiunia, & alia huiusmodi. Manifestum est autem qd solitudo non est instrumentum congruuntia, sed contemplationi, secundum illud Osee 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Vnde non congruit religionibus, quae sunt ordinate ad opera uitae actiuae siue corporalia, siue spiritualia, nisi forte ad tempus exemplo Christi, qui ut dicitur Lucae 6. exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Cōpetit autem religionibus quae sunt ad contemplationem ordinate. Considerandum est tamen qd id, quod est solitariam, debet esse sibi per se sufficiens. Hoc autem est cui nihil deest, quod pertinet ad rationem perfecti: & ideo solitudo competit cōtemplanti, qui iam ad perfectum peruenit, quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, ex solo diuino munere, sicut patet de Ioan. Baptista, qui fuit repletus Spiritu sancto adhuc ex utero matris suae. Vnde cū adhuc puer esset, erat in desertis, ut dicitur Lucae 1. Alio modo, per exercitium uirtuosi actus, secundum illud ad Hebr. 5. Perfectorum est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Ad exercitium autem huiusmodi inuatur homo ex aliorum societate dupliciter. Vno modo, quantum ad intellectum, ut inuatur in his quae sunt contemplanda. Vnde Hieron. dicit ad Rusticum monachum. * Mihi placeat ut habeas sacrum cōtubernium, nec ipse te doceas. Secundo, quantum ad affectum, ut scilicet noxia affectiones hominis reprimentur exemplo & correptione aliorum: quia ut dicit Greg. 30. moral. qd super illud, Cui dedi in solitudine domum. Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis? ideo uita socialis necessaria est ad exercitium perfectionis. Solitudo autē competit iam perfectis: unde Hieron. dicit ad Rusticum monachum, * Solitariam uitam comprehendimus minime, quippe quam saepe laudauimus: sed de nido monasteriorum huiusmodi uolumus egredi milites, quos exercim rudimenta dura non terreat, qui specimen conuersionis suae multo tempore didicerunt. Sicut ergo id quod iam perfectum est, praeminet ei quod ad perfectionem exercetur, ita uita solitariam si debite assumatur, praeminet uitae sociali. Si autem absque precedenti exercitio talis uita assumatur, est periculosissima, nisi per diuinam gratiam supplicatur, quod in alijs per exercitium acquirunt, sicut patet de beatis Antonio & Benedicto.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Salomon ostendit melius esse quod sint duo simul, quam unus, propter auxilium quod unus habet ab alio uel ad subleuandum, uel sostenendum, uel spiritualiter calefaciendum, quo quidem auxilio iam non indigent qui sunt perfectionem assecuti.

AD SECUNDUM dicendum, quod dicitur 1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sicut ergo Christus est in medio eorum, qui sibi inuicem per dilectionem proximi sociantur: ita habitat in corde eius, qui diuinae contemplationi insistit per dilectionem Dei.

AD TERTIUM dicendum, qd actu obedire est necessarium

Ca. 23. 2 me. dio illius to mo 3.

In collatio ne 1. c. 7. in princ.

Non multū remote ante medium tom. 1.

Lib. 30. c. 23. non remote a fine.

De uiuendi forma, ante mediū to. 1.

rium his qui indigent exerceri secundum directionem aliorum ad perfectionem capiendam: sed illi qui iam perfecti sunt, spiritu Dei sufficienter aguntur, ut non indigeant actu alijs obedire. Habent tamen obedientiam in preparatione animi.

Lib. 19. c. 19. a med. co. 5.

Mod. lib. & cap.

Ca. 3. paulo a principio, tom. 1.

AD QUARTVM dicendum, quod sicut August. dicit in 19. de ciuita. Dei: * A studio cognoscendae ueritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Quod autem aliquis super candelabrum ponatur, non pertinet ad ipsum, sed ad eius superiores. Quae sarcina si non imponatur, ut Aug. ibidem subdit, * contemplandae ueritati uacandū est, ad quam plurimum ualet solitudo. Et tamen illi qui solitariam uitam agunt, multum utiles sunt generi humano. Vnde August. dicit in lib. de moribus Ecclesiae * de his loquens, Pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfructes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt. Videntur autem nonnullis res humanas plusquam oportet deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus proffit, & uita ad exemplum, quorum corpora uidere non sinimur.

AD QUINTVM dicendum, quod homo potest solitarius uiuere dupliciter. Vno modo, quasi societatem humanam non ferens propter animi fauitiam, & hoc est bestiale. Alio modo per hoc, quod totaliter diuinis rebus inhæret: & hoc est supra hominem, & ideo Philoso. dicit in 1. politico. quod ille qui alijs non communicat, est bestia, aut Deus, id est, diuinus uir.

¶ Super Quaestionis ultima articulum primum.

QVAESTIO CLXXXIX.

De religionis ingressu, in decem articulos diuisa.

IN artic. 1. q. vlt. collige quatuor interuenire in declaratione, quae sit in ligera, scilicet occasiones peccandi, impedimenta perfectae charitatis, charitas, & perfectio charitatis, quae distributa ita sunt, ut charitati opponantur occasiones peccandi, & perfectioni charitatis impedimenta perfectae charitatis. Quibus collectis adiunge quintum, scilicet affectum hominis ad terrena, & perspicere, quia affectus hominis ad terrena, utriusque mali est pater, scilicet & occasionum peccandi, & impedimentorum perfectae charitatis, merito religionis status qui affectu hominis a terrenis tollit, contra utrumque malum apponitur in remedium. Et quia primum malum pertinet contra praecipua, secundum, contra consilia: ideo religionis status medicina optima est & ad obseruandum praecipua & consilia, & non

DEINDE considerandū est de ingressu religionis. ET CIRCA hoc quaruntur decem.

- ¶ Primo, Vtrum illi qui non sunt exercitati in obseruatiā preceptorum, debeant ingredi religionem.
- ¶ Secundo, Vtrum liceat aliquos noto obligari ad religionis ingressum.
- ¶ Tertio, Vtrum illi qui uoto obligantur ad religionis ingressum, teneantur uotum implere.
- ¶ Quarto, Vtrum illi qui uouēt religionem intrare, teneantur ibi perpetuo remanere.
- ¶ Quinto, Vtrum pueri, sint recipiendi in religione.
- ¶ Sexto, Vtrum propter parentum obsequium aliqui debeant retrahi a religionis ingressu.
- ¶ Septimo, Vtrum presbyteri curati, uel archidiaconi possint ad religionem transire.
- ¶ Octauo, Vtrum de una religione possit aliquis transire ad aliam.
- ¶ Nono, Vtrum aliquis debeat alios inducere ad religionis ingressum.
- ¶ Decimo, Vtrum requiratur ma-

gnadeliberatio cum consanguineis & amicis ad religionis ingressum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum illi, qui non sunt in praecipuis exercitijs, debeant ingredi religionem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non debeat religionem ingredi, nisi illi qui sunt in praecipuis exercitijs. Dominus enim consilium perfectionis dedit adolecenti, qui dixerat se praecipua adiuuante uasse: sed a Christo sumptum initium omnis religio. ergo uidetur quod non sint ad religionem admittendi, nisi qui sunt in praecipuis exercitijs.

¶ 2 Præ. Gregorius dicit super Ezech. * Nemo repente fit summus: sed in bona conuersatione a minimis quis inchoat, ut ad magna pueniat: sed magna sunt consilia quae pertinent ad perfectionem uitae, minora autē praecipua sunt quae pertinent ad communem iustitiam. ergo uidetur quod non debeat aliqui ad obseruatiā consiliorum religionē intrare, nisi prius fuerint in praecipuis exercitijs.

¶ 3 Præ. Sicut ordines sacri habent quandam excellentiam in Ecclesia, ita & religionis status: sed sicut Gregorius scribit Anglorum episcopo, * & habetur in Decretis dist. 48. Ordinate ad ordines accedendum est. Nam casum appetit, qui & summi loci fastigium postpositis gradibus per abrupta querit ascensum. Scimus enim quod adificati panetes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi a nouitatis suae humore siccat, ne si ante pōderā quam solidentur, accipiant, cum etiam simul fabricam deponant. ergo uidetur quod non debeat aliqui ad religionem transire, nisi in praecipuis sint exercitati.

¶ 4 Præ. Sup illud psalmi, Sicut ablactatus super matrem suam. dicit glossa. † In utero matris Ecclesiae, primo concipimur, dū fide rudimēns instruimur: deinde in luce educimur, dū per baptismum regeneramur: deinde quasi manibus Ecclesiae portamur, & lacte nutritur, cū post baptismum bonis operibus informamur, & lacte spiritualis doctrinae nutrimur pficiēdo, donec iā gradum seculi a lacte matris accedam? ad mēlam patris, i. a simplici doctrina ubi pōdicatur. Verbi caro factū est, accedamus ad Verbum